

LEGENDA SF. IULIAN OSPITALIERUL

de

Gustave Flaubert.

I

Intr'un castel, în mijlocul pădurilor, pe povârnișul unei coline, trăeau tatăl și mama lui Iulian.

În colțurile castelului, cele patru turnuri, cu vîrfurile ascuțite, erau acoperite cu plăci de plumb în forma solzilor; iar temeliea zidurilor, se sprijinea pe niște stînci, ce se coborau fără veste pînă'n fundul prăpastiei.

Drumurile din ogradă erau netede, ca pardosala beserecei. Ulucile lungi, ca niște balauri, cu gîna'n jos, scuiuau apa de ploaie spre cisterne; și pe marginea ferestrelor fie-cărui rînd, se resfața cîte-o stîblă de busuioc ori de altă plantă, în oale de lut zugrăvite.

A doua 'ncăpere, îngrădită cu pari, cuprindea'n lăuntru mai întăiū o livadă cu pomi roditori, apoi florăria, unde florile prin feburile lor așezări, înfățișau cifre, în sfîrșit o boltă, făcută din vițe de vie, cu scaune'n lăuntru, iară bună pentru recorit și pentru pajii să joace popicele. În cealaltă parte se găseau casa cînilor de vînat, grajdurile, pităria, crama și șurile. O pajiște verde se'ntindea de jur împrejur, îngrădită la rîndu-î cu'n puternic gard de spinii.

De-un timp așa de'ndelungat trăeau în pace, că porțile nu se încueau nicî-o-data; șanțurile erau pline de apă; rîndunele'și făceau cuib în creștăturile zidurilor, unde se puneau mașinele; și straja ce se preumbla, cît iară ziua de mare, pe coperișul cetății,

îndată ce soarele ardea prea tare, intra'n turuul de pîndă și dormea ca un călugăr....

În lăuntru ferecăturile de fier luceau pretutindenea; tapițeriile din odăi alungau frigul, și scrinurile erau pline ochiș de albituri, antalele nu mai încăpeau în pivnițe, lăzile de stejar crepau de greutatea sacilor de bani.

Vedeai în odaiea armelor, pri'ntre steaguri și capete de dobitoace selbatece, arme din toate vremile și de la toate neamurile, începînd cu prăștiile Amaliciților și suliițele Garamanților și sfîrșind cu paloșele Saracinilor și zalele Normanzilor.

Frigarea din kuhne putea frige un bou întreg, beserecuța ȳeră avut împodobită ca a unui rege. Ba ce-va mai departe, ȳeră chiar o scăldătoare ca la Romani; dar cuviosul stăpîn n'o 'ntrebuița crezînd că-l obiceiū păgînesc.

Și veșnic învălit în'o haină de vulpe, se preumbla pe moșie, făcea dreptate supușilor, liniștea sfezele stăpînilor. Iearna privea cum cad fulgiul de omăt sau punea să-ȳ citească povești. Cum se desprimăvara, călare pe un catîr, mergea pe îngustele cărări de pe marginea grînelor înverzite, și sta de vorbă cu țerani, dîndu-le sfaturi. După multe ștregării, își luă de soție o fată de bun neam.

Femeiea ȳera bălaie, puțin cam mîndră și cumpătată. Colțurile bonetei atingeau pragul de sus al ușilor; coada rochiei se tîrîea hăt departe'n urmă'i. Treburile casnice le făcea regulat ca la mănăstire; în fie-care demineată împărțea slugilor ce aveau de făcut; privilegia dulcețele și alifile, torcea ori cosea la gherghef pînze pentru sfînta masă. Și de multă rugăciune, îi dădu D-zeu un băiat.

Mare veselie mai fu atunci, și pe frunzarî se așeză un ospăt, ce ținu trei zile și patru nopți, la lumina faclelor și la sunetul harpelor. Mincară cele mai alese zaharicale, și găini cît berbecii; așa de petrecere un pitic ieși di'nt'r'o plăcintă, și păharele ne mai ajungînd, căci lumea creștea necontentit, meseniî băură din trîmbițe și din chivere.

Lehuza nu ȳerà la aste serbãri. Ședeã liniștitã în pat. Într'o noapte se deșteptã din somn și vãzu sub razele lunei, ce se furișau pe fereastrã, un feliũ de umbrã mișcându-se. Vedeã un bãtrîn cu camilacã groasã, cu metãniile'n mînã, cu desagiĩ pe umere, curat un schivnic. Se apropiẽ de patul lehuzei, și fãrã sã deschidã gura îi spuse :

— „Bucurã-te mumã ! fiul tãu va fi sfînt!“

Începu se țipe lehuza ; ȳel înse, lunecînd prin razele lunei, încetișor se'nãlțã'n vãzduh și se fãcu nevãzut. Cîntecele ospãțului resunau și mai puternic. Auzi glasurile ȳingerilor ; și-ĩ cãzũ capul pe perna pe care ȳerau niște moaște, într'o cutie de piatrã roșie.

A doua zi întrebîndu-și toate slugile, mãrturisirã cã n'au vãzut nici un schivnic. De ȳerã vis orĩ aieveã, tot trebuia sã fie o minune D-zefieascã, dar nu spuneã nimãruĩ nemica, de fricã, sã n'o facã fudulã.

Cînd se luminã de ziuã, se duserã oaspeții ; și tatãl lui Iulian ȳerã afarã de portițã, petrecînd pe cel din urmã oaspe, cînd de-odatã un cerșetoriũ încunjurat de-o negurã se aretã. Un țigan, cu barba'nfeleitã, cu verigi de argint la amîndouã brațele și cu ochii strãlucitori. Bîĩgul într'un chip deosebit urmãtoarele cuvinte :

— „A ! a ! fiul tãu !... ce de-a sînge !... ce de-a viteji !... veșnic fericit ! rudã cu'n împãrat“.

Și plecîndu se spre a-și culege pomana, se pîerdu'n ȳearbã, și se nemici.

Bunul castelan privi'n dreapta și'n stînga, îl strigã cît putũ. Nimeni ! Vîntul adieã ușor, ceața deminețefi se pîerdeã.

Astã vedenie o dãdũ pe sama oboselei, cãci dormise atît de pușin. Iși zicea : „De spun cui-va, și-a bate joc de mine“. Totu-și mãreștile ursitei lui Iulian îl orbeau, deși fãgãduința n'a fost tocmai limpede, ba chiar se ȳndoeã de-a priceput'o.

Soșii își ascundeau unul altuia astã taĩnã. Amîndoi înse își ȳubeau copilul c'o de-o potrivã dragoste, și respectîndu-l ca pe alesul lui D-zeu avurã pentru ȳel deosebitã luare a-minte. Leagã-

nul Ieră ticsit de puful cel mai moale, de-asupra-î lumină fără încetare o candelă'n formă de porumbiță ; trei femei îl legănau ; și, strins bine'n scutice, cu obrazii trandafirii și cu ochii albaștri, c'o mantie de mătăasă bătută'n fir de aur și cu scufiea încărcată de pietre scumpe, par'că Ieră un Hristos mititel. Îi crescuseră dinții fără să dea o lacrimă.

Cînd fu de șapte ani, mă-sa'l învăță să cînte. Pentru a-l face viteaz, tată-su'l încălecă pe-un cal mare. Băiatul ridea de bucurie și fără multă zăbavă învăță tot ce privește războiul.

Un bătrîn călugăr, cărturariu vestit, îl învăță sf. scriptură, numărarea Arabilor, slovele latine, și cum să zugrăvească chipuri mititele pe pergament. Făceau lecția tocmai în vârful unui turnuleț, departe de vufet. Și isprăvind lecția, se coborau în grădină, unde preumblîndu-se 'ncetișor, priveau cu băgare de samă florile.

Din cînd în cînd se vedea trecînd prin fundul vălei, care pline, mfnate de-un bărbat îmbrăcat turcește. Castelanul, cunoșcîndu-l că-î neguțitoriu, trimetea după dînsul o slugă. Străinul încrezîndu-se se'nturnă din drumu-î ; și intrînd în casă, scotea din lăzi cliturî de stofe de catifea și de mătăasă, argiutării, mirodenii, lucruri cîudate, necunoscute lui Iulian. În sffrșit neguțitoriul plecă făcînd bun cîștig, fără să fi suferit vre-o silnicie. Alte dăți cete de pelerinî băteau la poartă. Hațnele lor ude, fumegau di'naintea vetrei, și după ce se săturau bine, povesteau călătoriile lor : ră-tăcirea corăbiilor pe marea spumegoasă, mersurile pe jos prin țășipurile arzătoare, cruzimea păgînilor, peșterile Siriei, Ieslele Mîntuitorîului și mormîntul lui, apoi dădeau băietului cîte-un petec din mantă.

Dese-orî castelanul, își ospătă vechii tovarășî de război. Și bînd își aminteau războaiele purtate, asalturile cetățîlor, zidiurile sfărîmîndu-le cu mașinile și numeroasele răuî primite. Iulian ascultîndu-î scotea țipete de bucurie ; atunci tată-su nici nu se mai fudoea că va fi mare cuceritoriu. Icar sara la vecernie, cînd trecea pri'ntre seracii înclinați, scotea banî din pungă cu-atîta sme-

renie și frumuseță, că mă-sa îl și numără pri'ntre oamenii arhi-episcopului.

În beserecă locu-î Iera lîngă părinți; și să fi fost cît de lungi slujbele, reminea'n genunchi, cu pălăria jos pe podele și cu mînele împreunate.

Intr'o zi în vremea liturghiei, ridicînd capul, zări un șoricuț alb, ieșind di'nt'r'o bortă, din zid. Șoricuțul alerga pe cea di'n-tăiu treaptă a altariului, și după ce făcea două trei raite, la dreapta și la stînga, fugea prin acela-și loc. În dumineca următoare gîndul că l'ar putea vedea din nou îl turbură. Șoarecul veni din nou și-l așteptă în fie-ce duminică, și supărîndu-se, prinse o cludă nefîpăcată în contra-î și se hotărî să se mîntuie de Iel. Inchizînd deci ușa, și presurînd pe trepte fărături de plăcintă, se așeză înaintea borței c'o vîrguță'n mîna.

După un timp îndelungat se ivi un bot roș, apoi ieși șoarecul întreg. Lovi'ncetișor și remase uimit înaintea acestui trup micuț, ce nu se mai mișcă; aruncă șoarecele afară, și nu spuse nimăruî nemica.

Feliurite păserele furau semințe din grădină. Iulian puse mazere'ntr'o trestie; și cînd le auzea ciripind în vre-un copac, se apropia încetișor, ridică apoi trestia, sufla cît putea; și păserele-î plouau pe umere așa de multe de nu se putea țineă de ris, vesel fiind de astă reutate.

Intr'o demineață, cînd se'nturna din cetate, văzu pe creasta întăriturei un porumbel mare, ciugulindu-se la soare. Iulian se opri să-l privească; și zidiul fiind stricat tocmai acolo, luă o pîeatră'n mîna, zvîrlî, și pîeatra răsturnă paserea ce căzu de-adreptu'n șanț.

Sări și Iel după porumbel, zgîriindu-se de ciritei, cătîndu l pretutindenea, mai sprinten de cît un cățeluș.

Porumbelul cu aripele rupte, atîrnat de crengile unui copăcel, se zbătea. Copilul se mîniè aflîndu-l în vicață. Incepù să-l gîtuie, și zvîrcolirile păserei făceau să-î bată inema, umplîndu-î-o de plăcere selbatecă și zgomotoasă. La cea de pe urmă suflare slăbi de Ieră se leșine.

Sara la masă tată-su'î spuse, că-î destul de mare ca să'n-vețe vînătoarea ; și merse de căută un caiet vechiū ce cuprindea în formă de întrebări și respunsuri toată petrecerea vînătorească, În acea carte un profesor aretă școlariului său cum se învață cîniî la vînat, cum se domestecesc șoîmiî, cum se'ntind cursele, cum se cunoști cerbul după baligă, vulpea după urme, lupul după culcuș, mijlocul cel mai bun de a le descoperi urmele ; în ce chip îî str-nești, unde-și găsesc obicînuit scăparea, cari's vînturile cele mai prielnice ; numărînd tot-o-dată chiuiturile și cum se dă de mîncat la cîniî.

Cînd Iulian putu spune pe de rost toate-astea, tată su'î clădi o casă pentru cîniî.

Mai întăiū puteai deosebi două-zeci și patru de cîniî din Barbaria, mai ușori de cît gazelele, dar foarte rei ; apoi veneau șapte părechî de cîniî bretonî, roși pătați cu alb și bine învățați, cu pîepturî puternice și urlători strașnicî. Pentru vînatul mistrețului și altor fiare primejdioase, avea patru-zeci de cîniî din Italia, păroși ca urșiî. Dulăiî din Tataria, mai cît măgariî de mari, roși ca focul, cu spetele mari și cu picioarele drepte, Ierau meniți pentru vînatul zimbrului. Periî negri ai spaniolilor lnceau ca matasa. Latratul Iera tot așa de puternic ca și al cînilor englezești. Intr'o ogradă osebită, mîrfeau, scuturîndu-și lanțurile, și întorcîndu-și cu Iușeală ochiî, opt zăvozi, niște dobitoace îngrozitoare, ce sar la pîntecele cavalerilor și n'au frică nici de lei.

Cu toțiî mînceau pîne de grîu, beau din treuci de piatră și aveau cîte un nume sunătoriū.

Casa șoîmilor mai că întrecea pe-a cînilor ; bunni castelan avînd mulți bani, își adusese, bărbătuși din Caucaz, șoîmi din din Babilonia și din Germania, șoîmi călători, prinși din țeri depărtate, de pe stîncele țermurilor înghețate. Cu toțiî stăteau într'un șopron acoperit cu stuh, așezați după mărime pe o culme și aveau d'nnainte cîte-o brazdă de pămînt, unde-î puneau din vreme în vreme ca să se desmorțescă,

Fură tocmite, prinzătorile de iepuri, undițile, căpcanele de vulpi și tot felul de unelte de vînat.

Adesea duceau la cîmp prepelicariî, ce se tupilau îndată la pămînt. Atunci vînătoriî, înaintau încetîșor, întindeau cu băgare de samă pe de-asupra lor o mreją foarte mare. La o poruncă dată cîniî lătrau, prepelițele zburau; în cît prepelițele de pe acolo, cu bărbațiî, lor, cu puiî și tovarășiî toți se aruncau în mreje, și le prindeau cu ușurință.

Alte-dăți, spre a prinde iepuri, băteau din dobe, vulpele cădeau în șanțuri, ori cu ajutoriul căpcanilor prindeau lupul de picior.

Iulian înse desprețnea ast-feliu de vînat lesnicios; îi plăcea mai degrabă, ca departe de lume, să vîneze cu calul și cu șoimu-i ager, ce ieră de obicei un Scitîian alb ca omătul. Pe cap avea șoimul un învâliș de piele, c'o pană'n vîrf, și zurgălăi de aur zurneau la picioarele-i albastre; și se ținea strins lipit de brațul stăpînului, în vreme ce calul fugea în goana mare, și cîmpiile se ascundeau răpede vederei. Iulian dezlegînd șoimul, îi da drumul, paserea îndrăzneată, ca săgeata se ridica drept în sus; și vedeaî numai două pete rotindu-se, unindu-se la un loc, apoi făcîndu-se nevăzute în albastrul ceriului. Șoimul apoi fără multă zăbavă, se cobora omorînd vre-o pasere și se așeza pe mîna lui Iulian, filfiînd cu-amîndouă aripile.

În acest chip vîna Iulian, bîtlani, uli, cioare și vulturî. Și sunînd din buciîm îi plăcea să-și urmeze cîniî, ce alergau pe coastele colinelor, săreau părăiele, se urcau spre păduri; și cînd cerbul începea să geamă de mușcăturile cînilor, lute-l culca la pămînt; apoi se desfătă privind furia dulăilor, așezați pe pielea-i fumegîndă, cum îl mînceau rupîndu-l în bucăți.

Cînd ieră ceață, se'ntunda'u heleșteie ca să prindă gîște, vidre și rețe selbatece.

Trei slugi, diu zori îl așteptau la marginea scăriî, și bătrînul călugăr plecîndu-se pe fereastră, zădarnic îi făcea semne și-l chemă. Iulian nu se'ntorcea. Mergea pe arșița soareluî pe

ploaie, pe furtună, bea apă cu pumnii din izvoare, mînca'n goana calului pădurețe, de Ierà ostenit se odihnea supt vre-nn stejjar; și se înturna a casă pe la miezul nopței, plin de sînge și de glod, cu scăieți în păr, aducînd cu Iel mirosul sălbătăciunilor. Se făcuse ca și dînsele. Cînd mă-sa-l îmbrățișă, primea cu receală stringerea-î în brațe, parcă se gîndea la cine știe ce lucruri însemnate.

Ucidea urșii cu cuțitul, zimbrii cu toporul, mistreții cu su-lița; ba ce-î mai mult, o dată ne-avînd la dînsul de cît un băț se apăra de-o mulțime de lupi ce rodeau niște leșuri, lîng'o spin-zurătoare.

* * *

Intr'o demineață de Iearnă, plecă de cu noapte, bine pregătît, cu arcul pe umere și cu'n snop de săgeți la oblîncul șelei.

Căluțul lui danez, urmat de doi cîni, mergînd în acela-și pas, zgudueau pămîntul. Stropii de chidie se lipeau de mantă, suflă un vînt rece. O parte de ceriū se luminează, și'n albeața resă-ritului, zări iepurii sărînd pe marginea vizuniilor. De-odată amîndoi cîni să răpeziră și fugărîndu-î le rupeau spinarea.

Curînd după aceea intră'n pădure. Pe marginea unei crengi nu cucoșel selbateg înțepenit de frig, dormea cu capul sub aripă. Iulian, c'o lovitură de sabie, îi rătează amîndouă labele, și fără să-l ridice își urmă drumul.

După trei ceasuri de mers, ajunse'n vîrfurile unuî munte, așa de nalt, că ceriul se făcuse negru. Înainte-î, ca un lung zid, o stîncă se cobora'n jos, plecîndu-se într'o prăpastie, la a cărei margene donă căprioare stau privindu-î fundul. Ne avînd săgeți la dînsul (căci îi rămăsese calu'n urmă), îi veni în gînd să se coboare până la îele; și desculț, tupilîndu-se, ajunge la cea di'ntăiū căprioară și-î vîră pumnalul sub coaste. A doua'nspă mîntaiă sări'n prăpastie. Iulian se răpezi s'o străpungă, și, lunecîndu-î piciorul drept, căzî cu fața'n jos și cu amîndouă mîinile 'ndepărtate, peste trupul nefînsuflăit a celeialalte.

Coborîndu-se 'n cîmpie, se luă după salciile de pe marginea

riului, cocoarele zburînd jos de tot, din cînd în cînd îi treceau pe de-asupra capului. Iulian le omori cu biciul și nu remase nici una.

Între acestea, aîerul căldicel topise promoroaca, se'nălțau a-burî, și soarele se ivi. Văzu strălucind în depărtare un lac înghețat, par'că ȳeră de plumb. În mijlocul lacului ȳeră un dobitoac, pe care nu-l cunoștea încă, un castor cu botul negru. Cu toată depărtarea îl culcă la pămînt c'o săgeată, și-ȳ pără reu că nu-ȳ putu lua pîlelea.

Apoi merse pe-o cărare, pri'ntre niște copaci mari, ce făceau cu virfurile, un arc de triumf, la marginea pădurei. O căprioară sări di'ntr'un desis, o ciută ieși la iveală într'o răs_pîntie, un bursuc ieși din vizunie, un păun pe-o pajiște își respiră coada; și după ce le ucise pe toate, alte căprioare s'aretară, alte ciute, alți bursuci, alți păuni, și mîerle, și gaițe, dihorî, vulpi, ariei rîși,—o nemărgenită mulțime de dobitoace, tot mai numeroase la fie care pas. Toate se'nvîrteau pe di'nainte-ȳ, tremurînd, c'o privire blîndă și rugătoare. Iulian înse le tot ucideă, săgetînd cu arcul, scoțînd sabia din teacă, străpungîndu-le cu cașitul, și du se gîndeă la nemic, nu-și aduceă a minte de ceea ce făcea. Știeă că ȳeră la vînat într'o țară oare-care, de-un timp nehotărit și toate se'ndeplineau cu ușurință ca'n vis. O priveliște măreață-l oprî. Mulțime de cerbi umpleau o vale, în formă de cerc; și ticsiți unii de alții se'ncălzeau cu aburii resuflați, ce se vedeau fumegînd prin pîclă.

Nădejdea unui măcel atît de mare, îl nebuni de bucurie cîte-vă minute. Apoi descălecînd își suffecă mînele și'ncepu a săgetă.

La șinerul celei di'nțăiu săgeți, toți cerbii își înturnară capetele. Se făcură deșerturi în grămadă; glasuri plîngătoare se'nălțară și ȳeră mare mișcare în toată ceata.

Malurile văiei ȳerau prea nalte și nu le puteau trece. Săreau înlăuntru văiei, căutînd scăpare, Iulian ocheă, trăgeă arcul, și săgețile cădeau ca picăturile puhoaielor de ploaie. Cerbiu înfuriindu-

se se băteau, se ridicau fu două picioare, se'ncălecau uniī pe alțiī; și trupurile la un loc cu coarnele făceau o movilă mare, ce se surpă schimbându-și ne'ncetat locul.

În sfârșit pferiră cu toși, trfntiți pe năsip, cu spume la nări cu mațele scoase-afară, și mișcările pfulcelor se micșurau pe'ncetul. Apoi totul fu nemișcat.

S'apropieă noaptea, și'n dosul pădurei, pri'ntre crengi, ceriul Ieră roș ca o movilă de sînge.

Iulian se răzemă de-un copac, și cu ochiī holbați priveă groznicul măcel, ne putînd pricepe cum de-a făcut una ca asta.

De cealaltă parte a văieī, la marginea pădurei, zări un cerb, o ciută și puiul Iei.

Cerbul Ieră negru îngrozitoriū la statură, aveă șei-spre-zece ramuri la coarne și barbă albă. Cerboaiica bălaie ca frunzele căzute păște'n pajiște, și cerbușorul tăcut fără a o împiedecă din mers, sugeă.

Înc'o dată zbîrnii arcul. Cerbușorul fu ucis di'nt'r'o dată. Atunci cerboaiica, privind ceriul, strigă cu'n glas adînc, sfășietoriū, omenesc. Iulian infuriat, c'o lovitură drept în piept, o 'ntinse la pămînt.

Cerbul cel bătrîn văzîndu-l, sări. Iulian îi trimese cea de pe urmă săgeată. Săgeata-l atinse'n frunte și remasă'nfiptă acolo.

Ca și cum n'ar fi simțit'o, cerbul, sărînd peste morți, înnainta meren, se răpezî asupra-ī să-l spintece; și Iulian dădū'napoi cuprins de-o spaimă nedescrisă. Minuatul dobitoac se opri; și cu ochiī înfăcărați, măreț ca un patriarh ori ca un judecatoriū, în vreme ce un clopot suna'n depărtare, spuse de trei ori:

— Fii blăstămat! fii blăstămat! fii blăstămat! Intr'o zi înemă de fiară, îi vei ucide pe tată-tu și pe mă-ta!

Și'ndoindu-și genunchiī, își închise'ncetișor ochiī și muri..

Iulian remase încrămenit, apoi îl prinse o zguduitoare osteoneală, și-un dezgust, o supărarefără margini. Cu mînele la frunte plînsese vreme'ndelungată.

Iși pierduse calul, cîinii îl părăsiseră; singurătatea ce-lînvă-

Înă, îl amenință cu nenumărate primejdii. Atunci cuprins de frică, luă drumul de-a dreptul pe câmpie, alese la întâmplare o cărărușă, și 'ndată ajunse la poarta castelului.

Toată noaptea nu'nchise ochii. La tremurul lampeii vedea cerbul cel negru. Prorocirea-i îl neliniștea; nu vroia s'o primească. „Nu! nu! nu! nu se poate să-î ucid!“ se gîndea mai la urmă: „Ori așa vrei, înse?...“ și se temeă ca nu cum-vă dracul să-î fi adus în minte astă dorință.

Vreme de trei luni, mă-sa plină de mahnire se ruga la căpătăiū-i, și tată-su oftînd, într'una se primblă prin gangurii. Aduseră doctorii cei mai vestiți și-î dădură tot felul de doctorii. Boala lui Iulian după spusa doctorilor, ieră din pricina unui vînt reu, orî că i bolnav de dragoste. Tînărul înse, clătina din cap la toate întrebările.

Mai prinzînd la putere, îl primblau prin ogradă; bătrînul călugăr și marinimosul castelan, îl sprijineau fie-care de cîte un braț.

Cînd se'nșănătoșă nu mai vroi să vîneze.

Ca să-l înveselească tată-su-î dete o sabie mare turcească.

Sabia ieră sus, pe-un stîlp, la un loc cu celealalte arme. Ca s'o ajungă, aduse-o scară. Iulian se urcă. Dar prea grea fiind sabia, o scăpă din mînă și căzînd atinse pe bunul castelan, de-î tăie veșmintul; Iulian crezu că l-a omorit și leșiuă.

De-atunci se'ngrozî de arme. Numai vederea unei săbii îl îngălbenea. Astă slăbăciune îi întristă părinții.

În sfîrșit, bătrînul călugăr, în numele lui d-zeu, și-a mărîrea strămoșilor, îi poroncî să-și înceapă petrecerile de altă dată.

Scutierii în toate zilele se desfătau aruncînd cu sulița. Îndată Iulian se făcu cel mai iscusit la zvîrlit. Pălea'n gîtul garatelor, sfărma dinții giruetelor, lovea la o sută de pași în cuiele porței.

Vara, într'o sară, în ceasul cînd negura nopței împliedea deosebirea lucrurilor, fiind în grădină, toemaî în fund, zări două aripî albe, zburînd la înălțimea copacilor de lîngă zid. Nicî nu se'ndoi că nu-î cocostîre, și zvîrlî cu sulița.

Pornî un şipet sfâşietoriu.

Ieră mă-sa, a căreî bonetă cu colţuri lungi, remase ţintnită de zid.

Iulian fugi din castel şi nu se mai aretă.

II

Se băgă'ntr'o ceată de soldaţi, ce trecea pe acolo.

Ştiu ce-i foamea, setea, frigul şi păduchi. Se deprinse cu groznicul vnet al luptelor, cu vederea celor ce mor. Vîntu-i pîrlî pîlelea. I se'nvîrtoşă trupul de mînuitul armelor; şi fiind că Ieră foarte puternic, viteaz, îngăduitoriu, cu minte, fără multă trudă căpătă conducerea trupei.

La'nceputul luptelor îşi îmbărbătă soldaţii, ridicînd sulia'n sus. Noaptea s'acătă pe zidurile cetăţilor, pe-o frînghie cu noduri, şi sta hlobănat de vînturi, în vreme ce focul gregorian i se lipea de zale şi reşina arzătoare şi plumbul topit, curgeau şiroaie de pe coastele zidurilor. De multe ori pîetrele îi sfărmau scutul, punţile prea'ncărcate de oameni se rupeau cu dînsul. Numai învîrtindu-şi armele scăpă de 14 cavaleri. Nemici pe toţi cîţi îi veneau în cale. De ne numărare ori îl crezură mort.

Prin vroinţa domnului, scăpă tot de-a una; căci orotea oamenii beserecei, orfanii, văduvele şi mai virtos bătrîni. De vedea vr'un negustoriu în cale-i, strigă să-şi arete faţa, ca şi cum s'ar fi temut să nu l ucidă din greşală.

Robii fugari, şerani răzvrătiţi, bastarzi fără de avere, tot felul de oameni fără frică alergau sub steagu-i, făcîndu-şi ast-feliu o armată. Armata crescă. Iulian se făcu vestit. Toţi îi cereau sprijinul. Rînd pe rînd, dădu ajutoriu moştenitorului Franţiei şi regelui Angliei, templierilor din Ierusalim, căpeteniei Parţilor, prinţului Abisniei şi împaratului Calcutei. Se bătu cu Scandinavi, coperiţi cu solzi de peşte, cu Negrii înarmaţi cu scuturi rotunde de piele de ipopotam şi călări pe măgari roşii, cu Indieni anrii la faţă, şi cari învîrtesc pe de-asupra capetelor lor încornate săbiile late, mai lucii de cît ogînda. Bătu pe Troglodiţi şi pe Antropofagi. Trece prin locuri aşă de arzătoare, de se aprindeau

de sine periî capaluî şi ardeau ca faclele; şi prin altele aşâ de frignoase, de se deslîpeau mînele de trup şi cădeau la pămînt; şi prin ţerî aşâ de neguroase de vedeaî nălcî cînd mergeaî. Ţerile cînd îerau în neînţelegere îi cereau sfatul. Cînd mergea'n solii căpătâ foloasele cele ne mai gîndite. De se purtâ reu vre-un principe pe ne aşteptate veniâ şi-l dojeneâ. Dezrobi popoarele, slobozi reginele'nchise'n turnurî. Iel şi nu altul ncise şarpele din Milan şi balaurul din Oberbirbah.

Pe atunci împăratul Occitaniei, bătînd pe Maurii Spaniolî, luase ca ţiitoare pe sora califului, de la care avu o fiică, şi-o creşteâ creştineşte. Dar califul prefăcîndu se că se creştinează, veni întovărăşit de-o mare mulţime, ucise paznicii, îear pe rege şi aruncă într'o pivniţă, unde-l schingînea ca să-î afle comorile.

Iulian alergă 'n ajutoru-î, nemici armata necredincioşilor, în-cunjurâ cetatea, ncise pe calif, îi tăie capul, şi ca pe-o minge-l zvrîli peste zidurî, în tabăra duşmanilor. Scoase apoi pe împărat din închisoare, şi-l urcă pe scaunul împărăţiei, faţă fiind toată curtea.

Împăratul ca să-î răsplătească slujba, îi dădu panere de bani; nu luâ nemică Iulian. Gîndind că poate ar dori mai mult, îi dădu trei părţi din avere; îeară-şi nu primi; îl rugă apoi să împartă cu dînsul averea, îeară şi nu primi; îl rugă apoi să'mpartă cu dînsul împărăţia, Iulian îi mulţumi; şi împăratul plîngeâ de cîndă, ne ştiind în ce chip să-î arete recunoştinţa. De-o dată se lovi peste frunte, spuse nuî curtean nu cuvînt la nreche; perde lele se dădură'n laturî şi se aretâ o fată tînără.

Nişte ochi, mari şi negri, luminau ca două lampe cu dulce lumină. Un zimbet fermecătorii îi flutură pe buze. Undele părului îerau prinse cu agrafe de pietre scumpe de rochiea-î întredeschisă şi sub îmbrăcămintea-î străvezie puteaî gîci tinereţa trupului. Copila îerâ micuţă, durdulie şi subţire la mijloc.

Iulian fu orbit de dragoste, cu atîta mai vîrtos, fiind-că dn-sese pîn'atunci o vîeaşă curată.

Primi decî în căsătorie pe fata împăratului, cu'n castel ce-l

avea de la mă-sa și sfârșindu-se nunta se despărți de împăratul după multe vorbe bune din amîndouă părțile.

Se mută'ntr'un palat de marmură albă, zidit în stil arab-pe-o limbă de pămînt naltă, într'o pădure de portocali.

Grădinele de flori se coborau pînă pe malul unui golf, unde scoicele trandafirii scrișeau sub picioare. În dosul palatului se'ntindea o pădure răsfirată. Cerul ieră pururea albastru, și arborii se plecau rînd pe rînd orî la suflarea vîntului de mare, orî la vîntul despre munți, ce'nchideau în depărtare astă privesște.

Camerile slab luminate, ieră împodobite cu plăci de marmură! Niște stîlpușori nalți și subțiri ca trestiea, țineau bolta turnurilor, împodobite cu sâpături ce înfățișau stalactitele din peșteri.

Prin odăi ierău fîntîni săritoare, prin curte mozaicuri, despărțituri împodobite cu cununii de flori, o mulțime de frumuseți arhitectonice, și pretutindenî tăcere adîncă, de s'auzea cel mai mic foșnet, s'auzea și ecoul suspinului.

Nu mai purtă războaie Iulian. Se odihnea'n mijlocul unui popor liniștit și'n fie-care zi mulțimea trecea pe di'nnaimea lui, făcîndu-i mătăni și sărutîndu-i mîna ca'n Asia.

Imbrăcat în purpură, cu coatele răzemate de prichicîl ferestei, ședeă, amintindu-și vînaturile-i de altă dată, și-ar fi vroit s'alerge prin pustiri după gazele, după struți, să s'ascundă prin stuhării pîndind leopardii, să treacă păduri pline de rinocerî, s'atingă vîntul munților celor mai greu de străbătut, ca să ochească mai bine vulturii, și pe ghețurile mării să vîneze urși albi.

Cîte-o dată prin vis, par'că ieră tata Adam în mijlocul raiului, între toate dobitoacele pămîntului, și le omora, numai atîngîndu-le cu mîna; orî treceau două cîte două, după înălțimi, începînd cu elefanții și lei și sfârșind cu rețele și cacomiî, ca'n corabia lui Noea. Și-așezat la umbra unei peșteri arucă asupra-le cu sulita fără greș. Veneau apoi altele, nu se mai sfîrșeau, și se deștepta din somn, învîrtîndu-și selbatec ochii. Prinții și prietenii îl poftiră la vînat; nu se ducea nicî o dată, crezînd că prin astă pocăință va ocoli nenorocirea ce-l ameniuța; căci soarta

părinților i se perea legată de vînatul dobitoacelor. Dar se stînjinea că nu-și putea vedea părinții și astă dorință n'o mai putea suferi.

Ca să-l desfăteze, femeea lui chemă cîntărețe și dănuitoare.

Se primbla cu dînsul în trăsură deschisă prin cîmpie, alte dăți, întinși pe marginea unei luntri, priveau cum aleargă pești prin apa limpede ca ceriul. Dese-ori îi aruncă flori în obraz; și ghemuită lângă picioarele lui, îi cîntă di'ntr'o mandolină cu trei strune; apoi punîndu-l pe nmere amîndouă mînele'npreunate, spune cu'n glas sfios:—Dar, ce ai scumpe doamnă?

Nu-i răspunde, ori începe să plîngă; în sfîrșit într'o zi îi descoperi gîndul ce-l frămîntă.

Iea înse judecînd foarte sănătos, îi spuse că n'are de ce se teme; tată su și mă-sa murise de sigur, și chiar de i-ar vedea vre-o dată, prin ce'nîmplare, în ce scop să facă așa nelegiuire? Prin urmare frica-i fără temei și reu face de nu merge la vînat,

Ascultînd'o, Iulian zimbea, dar nu se hotărî să-i împlinescă doriuța.

Intr'o sară de August, fiind în odaie, Iea se culcă și Iel se închina'n genunchi, de-o dată auzi un lătrat de vulpe, apoi niște pași ușori sub fereastă și văzu'n întunerec niște umbre fugind. Ispita Ieră prea mare. Dezlegă tolbă cu săgeți.

Iea remase uimită.

— Ca să te-ascult, îi spuse Iulian, mă voi întoarce la răsaritul soarelui.

Iea se temu să nu i se'nîmple vre-o nenorocire.

O asigură; apoi ieși, mierîndu-se de nestatornicia hotărîrilor sale.

Puțină vreme după aceea, un paj o înștiință, că doi necunoscuți, în lipsa stăpînului, vroeau s'o vadă cît mai degrabă pe stăpînă.

Și'ndată intrară, un moșneag și-o babă, gheboși, colbăiți, cu straie de pînză, sprijinindu-se fie-care într'uu băț.

Cînd mai prinseră îndrăzneală, spuseră, că-i adne lui Iulian vești de la părinți.

Bătrînii înse, înțelegîndu-se din ochi, o întrebare dacă Iulian îi mai înbește, de mai vorbește de dinșii cîte-o dată.

— O, dă!

Atunci moșnegii strigară :

— Noi sîntem! și se așezară, fiind osteniți și zdrobiți de drum.

Nemica nu asigură pe tînăra femeie, că bărbatu-su ȳeră fiul lor. Iei îi dădură dovezi, spuindu-i semnele de pe trup.

Atunci ȳea sări din pat, chemă pajul și le dădu de mîncat.

Cu toate că ȳerau foarte flămînzii, nu puteau mîncă de loc, și ȳea băgă de samă, cum le tremurau mînele cînd ridicau păharele.

O întrebare o mulțime de lucruri despre Iulian, și ȳea le răspundeă fie-căruia, avu înse grijă să nu le spună gîndul cel negru, ce-l priveă și pe dinșii.

Văzîndu-l că nu se mai întoarce, plecară din castel, și călătoreau de mai mulți ani, după îndreptări nesigure, fără a pierde nădejdea de-al găsi. Le-a trebuit atîția bani, pe la vămile fluviilor, pe la hanuri, pentru plata prinților și pentru cheltueala hoților, de le secase punga și cerșeau acuma. Dar ce le păsă, cînd în curînd aveau să-și stringă'n brațe copilul? Mai pune încă și fericirea că are o femeie așa de gingașă și nu se săturau privind'o și sărutînd'o.

Se mierau foarte de bogăția ei, și bătrînul, uitîndu-se pe păreții, o întrebă de ce se găseau acolo armele împăratului Occitaniei.

Iea le spuse :

— le tată-mieu!

Tresări bătrînul amintindu-și prorocia țiganului, ȳear bătrîna se gîndeă la vorbele schivnicului. De sigur fala lui Iulian de-acuma ȳeră numai zorite luminilor veșnice; și amîndoi remaseră uimiți în fața policandrelor ce luminau masa.

De sigur c'au fost foarte frumoși în tineretă. Bătrîna avea încă părul întreg, a căru-i tîmple, ca omătul de albe, atîrnau pînă la obraji, și bătrînul nalt la statură și cu barba lungă, par'că ȳeră o statuie.

Femeiea lui Iulian le spuse să nu-l mai aștepte, și-î culcă'n patul lui, apoi închise fereastra; adormiră. Se lumină de zină, și'n dosul ferestrei păsările'ncepură a cânta.

* * *

Iulian trecuse grădina și cu pași grăbiți mergea prin pădure bucurându-se de molăteata pajistei și de dulceața aerului.

Umbrele copacilor s'așterneau pe mușchiu. Cîte-o dată luna făcea pete albe prin poiene și Iulian nu'ndrăznea să pășească mai departe, crezînd că-î vre o baltă, sau luciul heleșteelor liniștite se făceau una cu iarba. În toate părțile domnea tăcere adîncă și nu văzu nici umbra dobitoacelor, ce cu puțin mai înainte rătăceau prin prijma castelului.

Pădurea se'ndest, întunerecul creșu. Vîntul căldicel, plin de mirezme 'nbătătoare. Merse prin grămezii de frunze căzute, și se rezemă de-un stejar ca să mai răsuflă puțin.

De-o dată, la spate, sări ce-vă negru, un mistreț. Iulian n'avu timp să lea la ochi arcul și se mîhnii ca și cum i s'ar fi întîmplat vre-o nenorocire.

Apoi ieșind din pădure zări un lup, ce mergea fără zgomot de-a lungul unui gard.

Iulian îi trimise o săgeată. Lupul se opri, întoarse capul ca să-l vadă, urmîndu-și drumul. Aleargă păstrînd tot aceeași depărtare, se oprea din cînd în cînd, și'ndată ce-l luă la ochi, țear începea să fugă.

În acest chip merse Iulian prin o cîmpie nesfîrșit de mare, trecu apoi dealuri de năsip și'n sfîrșit se nrcă pe-un deal de unde se vedea o bucată bună înainte. Pri'ntre becurile ruinelor vedea ici colo lespezii de pîeatră. Se'mpiedecă de ciolanele morților; ici-colo cruci mîncate de carii se plecau în jos, de'ți făceau milă, Niște chipuri înse se mișcăn în umbra nehotărită a mormintelor. și văzu niște hiene spăimîntate și gîfîind, zgîfîind cu unghiile lepezile de pîeatră, veniră la dînsul și l mirosiră, rînjind dinții de li se vedeau ginginele Iulian scoase sabiea. Hienele o luară la

fugă, toate o dată, în toate părțile și urmîndu-și fuga șchiopătînd se făcură nevăzute, departe, într'un nour de colb.

Un ceas după aceea, întîlni într'o ripă un zimbru furios, cu coarnele nalte, scormonind năsipul cu piciorul. Iulian îi trînti sulița'n git. Sulița se rupse par'că ar fi fost zimbrul de aramă; închise ochii așteptîndu-și moartea. Cînd îi deschise, zimbrul se făcuse ne văzut.

Atunci i se umplu sufletul de rușine. O putere ne văzută îi zădărnicea puterea, și întră'n pădure, ca să se'ntoarne a casă.

Pădurea Ieră'ncîlcită de tufșe, și pe cînd își făcea drum cu sabia, un dihor îi țîșni pri'ntre picioare, o panteră-i trecu pe de-asupra umărului, un șarpe se'ncolăci urcîndu-se pe-un frasen.

Pri'ntre frunze o cîoară hîdă se uită la Iulian și icî colo pri'ntre crengi se aretă o nenumărată mulțime de stele, par'că ceriul și-a fost plouat stelele'n pădure. Ierau ochii dobitoacelor, ai mîștelor selbatece, ai veverițelor, ai buhnelor, ai papagalilor, ai momițelor.

Iulian săgetă ntrînsele; săgețile pline de pene se așezau pe frunze ca niște fluturi albi. Zvîrli cu pietre, pietrele cădeau și n'atingeau pe nimeni. Se blestemă de cîudă, ar fi vroit să se bată singur, răcnea, zugrumat de furie.

Și toate dobitoacele urmărite veniră încunjurîndu-l într'un cerc strîmpt. Unele stînd jos, altele 'nnălțîndu-se cît Ierau de mari. Iulian sta în mijlocul lor înghețat de spaîmă, nicî nu se urnea din loc. Pri'nt'r'o groaznică sfortare pași o dată, dobitoacele de pe arbori deschiseră aripele, cele de pe pămînt își mutară picioarele; toate-l întovărășeau.

Hienele-î mergeau înnainte, lupul și mistrețul în urmă, zimbrul la dreapta flutură din cap; și la stînga șarpele se tiră prin Iearbă, în vreme ce pantera, bulbucîndu-și spinarea, înnainte cu pași mari pe pașiște. Ca să nu le'ntarte de-ablea mergea; și văzu ieșînd din adîncimea tufșelor, arici, vulpi, năprcîi, șacali și urși.

Iulian începă să fugă; alergau și Iele. Șarpele șuieră, fierele puturoase scoteau bale. Mistrețul îi freca călcăiele cu colții,

lupul cu peri botului, palma. Momitele'1 pişcau strîmbîndu-se, dihorul se răstogolea pe picioarele-î. Un urs, îi luă pălăria cu laba; şi pantera în bătaie de joc, lăasă jos săgeata ce-o purta'n gură.

Ō adevărată bataie de joc Iera'n privirea tuturor. Trăgînd cu coada ochiului, parcă se gîndea la răzbunare; şi asurzit de zbrnăitul insectelor, bătut de cozile păsărilor, năduşit de resflarea dobitoacelor, mergea cu minele'ntinse şi cu ochi'nchiş, ca un orb, nici n'avea măcar putere să strige: „Iertare“. Cîntul cucuşului resună. Altele îi răspuseră; se lumineă de ziuă; şi cunosc din colo de portocali coperişul palatului.

Apoi, pe marginea cîmpiei văzu la trei paşi, prepeliţe roşe zbîrînd prin mirişte. Işî desbumbă mantaua şi făcînd'o mrejà, o zvîrlî asupra-le. Cînd căută supt manta, găsi numai o singură prepeliţă, ş'aceea moartă de multă vreme, putredă.

Astă amăgire'1 amări mai mult de cît toate celealalte. Îl apucă Ieară-şî setea de măcel; şi'n lipsa dobitoacelor, ar fi omorit chiar oamenii.

Se urcă în florărie, împinse'n lăuntru poarta, lovînd'o cu pumnul, dar în josul scării, amintirea scumpei soţii fiîndulei inema. Fără îndoială că dormea, şi vroia să meargă la dînsa fără veste.

Lepădînd sandali'1, întoarse cheea'ncetişor şi întră.

Geamurile ferestrelor împodobite cu plumb întunecau slaba lumină a zorilor. Iulian se'ncelel cu picioarele de nişte haine, puse la pămînt, o leacă măi încolo, se lovî de-o meşişoară încă plină de tacsmuri „o fi mîncat de sigur“ Işî spuse'n gînd, şi înnaintă spre patul din fundul camerei, pierdut în întunecime. Cînd fu la marginea patului, vroind să-şî sărute femeia, se plecă la căpătăi'1, unde donă capete se odihneau unul lîngă altul. Şi simţi pe buze perii unei barbe. Se dădu'ndărept crezînd că'nnebuneşte; dar se mai întoarse lîngă pat, şi degetele chipuind înţîlniră nişte peri lungi. Ca să-şî alunge ori-ce îndoială, puse încă o dată mîna la căpătăi'1. Astă-dată Ieră chiar o barbă, nici o îndoială; şi-un bărbat, un bărbat culcat în pat cu femeia lui!

Aprins de-o groaznică mînie, sări asupra le, răcnind ca o feară; și-i înjunghiè bătînd cu picioarele'n pămînt, spumegă de furie. Apoi se opri.

Morții loviți în inemă nici n'au suflat măcar. Cu luare-a-minte ascultă gemătul amîndurora. Nesigur la fuceput acest glas plîngătoriu, din depărtare, se apropiea se'nputernici, se făcu'ngrozitoriu; și uimit de frică, cunoscu strigătul cerbului negru.

Ș'ntorcîndu-se î se pări că vede, la ușă, nălca iemeiței sale, cu o lumîinare'n mînuă.

Vuțetul omorului o atrase. C'o privire spărioasă, înțelese totul, și fugînd de groază scăpă jos lumînarea.

Iulian o ridică.

Tatu-su și mă-sa stăteau înaintea-î întinși pe spate, cu cîte-o rană'n piept, și chipurile lor de-o măreață blîndeță par'că păstrau o taină veșnică. Stropii și bălțile de sînge ieșit din pîlea lor cea albă căzuseră pe prostirile patului, pe jos, pe statuțeta de fildeş a lui Hristos, atîrnată de pîrete. Răsfrîngerea stacojie a geamului, lovit de razele soarelui, lumina aste pete roșe, și arunca altele și mai numeroase în toată camera. Iulian merse'n spre morții, spunîndu-și, vrînd să creadă, că nu-î cu puțină tîna ca asta, s'a înșelat de sigur, sînt cîte-odată asemănări neînțelese. În sfîrșit se plecă puțin ca să vadă pe bătrîn de aproape; și zări între genele-i pe jumătate închise, o privire stînsă ce-l arse ca focul. Apoi se duse de ceea parte a patului, îngrijit fiind, de celalalt trup al căruî păr alb ascîndea o parte din față. Iulian puse rîna upe cap, o ridică'n sus; —și-o privi, șînd'o c'o mînă, în vreme ce în cealaltă ținea lumînarea. Picăturile de sînge, umplînd salteaua, cădeau una cîte una pe podele.

Cînd înnoptă, merse la femeea lui, și c'un glas schimbat, îi poronci mai întăiu să nu l vorbească, să nu s'apropie de dînsul nici măcar să nu-l privească, și să urmeze cu jurămint, toate hotărîrile-i nestrămutate.

Ceremonia îngropărei se va face după lămuririle ce i-a lasat în scris pe catafale în camera morților. Î lăsă palatul, robi, toată

averea, făr'a-și lna, măcar straițele, măcar sandaliī pe cari-ī va găsi sus pe scări.

Iea s'a supus voinței lui D-zen dīnd prilej crimei, și trebuia să se roage pentru sufletul lui, fiind-că de-acuma înaintea nu mai ființază.

Morții se'ngropară cu mare pompă într'o mănăstire, trei zile departe de palat. Un călugăr îmbrăcat într'o manta, urma secriul departe de toți ceilalți, fără ca vre-o unul să îndrăznească a-ī vorbi.

Cît ținu slujba remase, cu fața'n jos, līngă pragul beserecei, cu brațele'ncruciate și cu fruntea în țernă.

După îngropare îl văzură luīnd drumul spre munți. Se întoarse de mai multe ori și apoi se făcu nevăzut,

III

Merse cerșitorīnd prin lme.

Pe drum, întindea mīna cavalerilor, īngenunchiīnd s'apropiea de secerătorī sau remīnea nemișcat înaintea porților; și fața-ī ieră așă de jalnică, în cît toți îi dădeau de pomană ca să se umilească și mai mult, le povestea faptele lui; atunci toți fugeau făcīndu-și cruce. Prin orașele prin cari-a mai fost trecut, īndată ce-l cunoșteau, îi īchideau porțile, îl amenințau, zvīrleau cu pietre într'īnsul. Ceī mai miloși, puneau cîte un blid de mīncare pe marginea ferestrei, apoi īchideau obloanele ca să nu-l vadă.

Respins fiind de pretutīndene, se ferea de oameni, și se hrănea cu rădăcinī, cu plīnte, cu poame găsite pe drum și cu scoīcele ce le cāvță de-alungul țermului mării.

Cîte-odată nīlīndu-se spre oraș, vedea o īnvălmășală de co-perișe īngrămădite, punți, turnuri, uliși negre tāvīndu-se, de unde se urcă pīuă la dīnsul un feliū de bīzīt nefīnterupt.

Nevoea de-a vedea oameni, îl silea să se scoboare'n oraș. Dar fețele'ndobitocite, vuīetul meșteșugarilor, necumpānirea'n vorbă, îi īnghetau iuema. De serbătorī, cīnd din zori bombānitul clopotelor īnveselea norodul, se uītă la locuitorī ieșīnd din case, la jocurile lor fufierbītate, la butoaīele de bere din rāspīntenī, la co-

voarele de Damasc pe di'naintea caselor prinților, și când înnopta, vedea mese mari, unde bunicii și țineau nepoții pe genunchii ; și nădușeau suspinele, și se înturna măhnit.

Se uită cu drag la cârlanți sărind prin țearbă, la păsări din cuiburi, la insecte de pe flori, toate, când s'apropia, fugeau departe, s'ascundeau spăimântate, zburau cât puteau.

Cânta singurătatea. Vântul înseși aducea la urechi gemete de moarte ; lacrimile rouă de pe pământ, îi aminteau alte păcături mult mai grele. Soarele în toate serile răspindea sânge prin nori ; și prin vis în fie-ce noapte își tot omorâ părinții.

Își făcuse rasă cu ghimpii de fier. În genunchi urcă toate colinele, ce aveau beserecă pe creastă. Dar nemiloasa-i gândire-i întuneca măreția beserecilor, îl schingieua mai mult de cât chinurile pocăinței.

În potriua lui D-zeu, care-a hotărît să facă astă faptă, nu se răzvrăți nică o dată, dar se desnădăjdui că a putut face așa de mare nelegiuire.

Și-i țeră așa de groază de Iel, de se băgă orb în primejdii, în credința că va sfârși o dată cu chinul. Scăpă damblagiul din foc, copiii din fundul prăpăstiilor. Adâncul îl zvârlea afară, flăcările nu-l atingeau.

Suferința-i ce se făcea tot mai mare, n'o mai alină timpul. Se hotări să se omoare.

Intr'o zi trecând pe lâng'o fântână, și plecându-se se vadă cât îe de adâncă, văzu ivindu-se în luciul apei, un bătrân prăpădit de slab, cu barba albă și cu chipul așa de duios, de-i fu cunepuință să nu-l bufnească plînsul. Celalalt plîngea și Iel. Fără să-și cunoască chipul, Iulian își aduceă aminte ca prin vis, de-o față ce seamănă cu asta. Scoase un țipăt ; țeră tată-su, și nu se mai gândi să se omoare.

Și ast-feliu, purtând povoara amintirei, cutreeră multe țeri și ajunse lâng'un fluviu cu trecere primejdioasă, din pricina iuțelei cursului și a mulțimei de nămol ce-i iză malurile. De multă vreme nică nu mai îndrăznea nimeni să-l treacă.

O luntre veche îngropată'n pământ pe jumătate, își îndălța pieptul în stuh. Iulian privind'o cu băgare de seamă, găsi o păreche de visle, și-I scăpără prin minte gândul, c'ar putea fi folositorii oamenilor.

Incepu Iel mai întâi, să facă pe mal un drum pietruit, cu ajutoriul căruia te puteai coborî până la apă, își rupea unghiile urnind niște bolovanî groznic de mari, îi rezema de pîntece ca să-I care, luneca'n mocirlă, se cufundă dese-ori, și mai, mai țera'n gura morții.

În urmă-și tocni luntrea cu lemnele corăbiilor înecate în fluviu, își făcu și-un bordei de lut și de crengi de copaci. Drumul fiind știut, veniră călătorii. Îl chemau de pe cea mai slăbind steaguri; Iulian sărea îndată în luntre. Deși luntrea țera greoaie, o mai încăreau cu tot felul de buclucuri și greutate, lăsînd la o parte vitele, cari zvîrcolindu-se de spaimă, mai măreau încă greutatea. Și nu cerea nemica Iulian pentru osteneală, cîți-va călători scoțînd din desagii remășițele merindelor i le dădeau, ori hainele prea ponosite de cari se săturaseră. Cei mai moșici îl și ocărau. Iulian îi luă cu blîndețe, și Iel îi răspundeau cu ocări. Iulian îi binecuvîntă.

O măsuță, un scaunel, un pat de frunze și trei pähare de lut, atita numai avea'n casă. Doză borți în pähare țineau loc de ferestri. De-o parte se'ntindeau, cît țineau ochii șesuri neroditoare prësurate ici-colo cu heleșteie mohorite; și'n față fluviul cel mare își rostogolea valurile verzu. Prima-vară udîndu-se pămîntul putea a hoit. Mai apoi un vînt puternic ridica'n vârtej colbul ce străbătea ori unde, nămoalea apa, scîrțîia prin diuși. O leacă mai tîrziu, veneau pouri de muscuțe a căror zuznitură și mușcături nu încetau nici zi nici noapte. În sfîrșit veneau geruri amarnice de crepau lemnele și aduceau poftă nebușă de carne.

Luni întregi se strecurau și Iulian nu vedeă pe nimeni. Adesea-și închidea ochii silindu-se prin amintire să se întoarcă'n tinerețe; — și i se areta ograda unui castel cu ogari pe prispă, cu slugi priu odăi, și'ntru'n leagăn frumos împodobit, un băiat cu

părnul bălan, între-un bătrn acoperit cu blăni și-o femeie cu rochie lungă; de-o dată i se arătau amândouă trupurile ne'nsuflețite. Se răpezea cu fața'n jos pe pat, și plângînd zicea mereu:

— Vaî! bietul tata! bieata mama! bieata mama! Și cădea'ntr'o amorțire, înenujurat de nălucile morților.

* * *

Intr'o noapte, pe cînd dormea, i se păru că-l cheamă cine-vă Ținti nrechea și un putea deosebi nemic alta de cît mugetul valurilor.

Acela-și glas strigă din nou:

— „Iulian!”

Glasul venea de peste mal, lucru ce i se păru nefresc, și dîndu-se la lățimea fluviului.

A treia oară s'auzi:

— „Iulian!”

Și-acest glas subțire, avea răsunetul clopotului de beserecă.

Aprinzîndu-și fânariul, ieși din bordei. O groaznică furtună vijăia. Ieră întunerec adînc, spart pe ici-colo de albeața valurilor ce urlau amarnic.

După o clipă de îndoală, Iulian dezlegă luntrea. De-odată se liniști fluviul și luntrea lunecă pe luciul apei și ajunse la celălalt mal unde-l aștepta un bărbat.

Călătorinl Ieră învălit c'o pîuză'n zdrențe, cu fața ca o mască de ipsos și cu ochii mai roși de cît jaratecul. Apropiind fânariul de Iel, Iulian văzu că-I c'o lepră grețoasă; avea totu-și în privire o măreție regească,

Cum se nrcă, luntrea se cufundă nîmitoriū, apăsată fiind de greutatea călătoriului, apoi Iear se nrcă'n sus, și Iulian începu a vîsli.

La fie-ce lovitură de vîslă, puterea valurilor o ridică'n sus. Apa, mai neagră de cît cerneala, se răpezea furioasă din spre amîndonă malurile și săpă prăpăstiī, îndălță mîniī, și luntrea sare de-asupra, se cufundă apoi în adîncimi, unde se'nvîrteă băntă de vînturi.

Iulian își plecă trupul, puse toată puterea brațelor, și sprijinindu-se'n călcăie, se încovoieă sucindu-și mijlocul ca să aibă mai multă putere.

Grindina-I loveă mînele, ploaea'î curgeă șivoaie pe spate, furtuna îl nădușea, se opri. Atunci luntrea fu rîpită de cursul apei. Înțelegînd înse, că-I la mijloc ce-va foarte însemnat, o poruncă la care musai trebuia a se supune, luă iar vîslele; și fleșcăitul lopeților năbușă mugetul furtunei.

Fînaru-I ardeă di'nnaite. Pășerile zburau stoluri, îi ascundeau lumina'n răstimpuri. Veșnic înse vedea ochii leprosului, ce ședea'n fundul luntrei nemișcat ca un stîlp.

Și multă vreme, foarte multă vreme ținu aceasta!

Cînd sosi'n bordeiū, Iulian închise ușa și-l văzu așezîndu-se pe scaun. Giulgiul ce-l învălea căzuse pîn' la cingătoare; și umerii, pieptul, brațele-I slabe nu se vedeau de lostopănele de bube solzoase. Niște zbîrciturî adîncî îi brăzdau fruntea. Aveă o bortă'n loc de nas, ca la schelete; și buzele-I albăstrii scoteau un abur puturos și des ca pîcla.

— „Mi-î foame!“ spuse leprosul.

Iulian îi dădu, tot ce avea, un codru de slănină și niște coji de pîne neagră.

După ce-a mîncat; masa, strachina și mănunchiul cușitului se 'mplură de-acelea-și pete ce se vedeau pe trup.

Zise mai apoi: — „Mi-î sete!“

Iulian căută ulciorul; și cînd îl luă'n mîna Ieși un miros plăcut, ce-I îndulcea inima și-I lărgea nările. Iera vin; ce minune! Dar leprosul întinse mîna, și di'rtr'o sorbire deșertă ulciorul.

Mai spuse: — „Mi-î frig!“

Iulian aprinse cu lumînarea un snop de feregi în mijlocul bordeiului.

Leprosul veni să se'ncălzască; și ghemuit lîngă foc îi tremură tot trupul, slăbea, nicî ochii nu-î mai străluceau, din bube curgeau puoaie și cu'n glas aproape stins spuse'ncetișor:

— „Patul tău!“

Iulian îl ajută'n cetişor a se tîrîl, şi-l învăli cu pînza de la luntre.

Leprosul gemea. Prin colţurile gurei i se vedeau dinţii, un hîrciit răpede îi sfărma pieptul şi pîntecele-î la fic-ce suflare se lipea de spinare.

Apoi închise ochii.

— „Par'c'aşî avea gheaţă'n oase! Vin' lîngă mine!“

Şi Iulian dînd în lături pînza, se culcă pe frunze aproape de lepros, trup lîngă trup.

Leprosul întoarse capul.

— „Desbracă-te şi dă-mî toată căldura trupului tău!“

Iulian lepădă haînele, apoi gol ca'n ziua naşterei, se puse din nou în pat şi simţi pe şold pielea leprosului, mai rece decît şerpele şi mai aspră de cît pila.

Incercă să-l îmbărbăteze; leprosul înse spunea gîfuind:

— „Vaî am să mor!..... Apropie-te încâlzeşte-mă! Nu cu mînele! Nu! cu tot trupul!“

Iulian se lungi de-asupra-î, gură peste gură, piept pe piept.

Atunci leprosul îl strinse'n braţe; şi ochii lui luară de-odată strălucirea stelelor, periî i se lungiră carazele soarelui; resuflarea avea mirosul trandafirilor; se urcă din vatră un nour de tămîie, valurile flaviului cîntau. Intre-acestea o nesfîrşită mulţime de plăceri D-zeeşti, o bucurie supra-omenească se cobori ca o vîrsare de ape în sufletul leşinatului Iulian; şi cel ce cu braţele-î îl stringea, tot creştea atingînd cu capul şi picioarele părăţii bordeiului, coperişul zbură'n văzduh, ceriul se deschise;—şi Iulian se ridică spre nemărgenirile albastre, faţă'n faţă cu Domrul Nostru Isus Hristos, ce'l ducea la ceriuri.

* * *

Şi Ieată legenda sfîntului Iulian Ospitalierul, aproape cum se găseşte la besereca şinutului mîeu.

tradusă de GH. RÎŞCANU.